

İşlevsel Halkbilimi Kuramı Bağlamında Alevi-Bektaşilikte Ritüel Dışı Pratikler: Topçu Baba Örneği

Non-Ritual Practices in Alevi and Bektashism in the Context of Functional Folklore Theory: The Topçu Baba Example

Volkan Kaptan

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi,
Türk Müziği Devlet Konservatuarı,
Çalgı Eğitimi Bölümü,
Tekirdağ, Türkiye,
vkaptan@nku.edu.tr,
ror.org/01a0mk874

Öz: Bağlamı önceleyen yaklaşımlardan biri olarak işlevsel halkbilimi kuramı, halk yaratmalarını performans ve bağlam eksenli ele alarak inceleyen bir yaklaşımdır. Bu manada işlevsel halk bilimi kuramı, etnografik çalışmalar neticesinde elde edilen verileri gerek biçim, yapı, içerik unsurları gerekse yaratım ve işlev özellikleri açısından holistik biçimde ele alır. İşlevsel halkbilimi kuramına göre metin reaksiyonda bulunacak bir izleyici kitlesine sunulmaz veya performe edilmezse anlamını yitirir. Alevi ve Bektaşi zümreleri adına ortaya konan yaratıların da halkbilimi perspektifinde birçok işlevi bulunmaktadır ve bu işlevler hem cem ritüeli içinde hem de dışında meydana gelebilmektedir. Alevi ve Bektaşilikteki cem içi ritüeller ve cem dışı ritüeller anlatan ve dinleyenin aktif katılımı ile gerçekleşirken, icra edildiği bağlamdan ayrı düşünülmesi olanaksızdır. Tekirdağ ili özelinde Alevi ve Bektaşi toplulukları adına her yıl haziran ayında gerçekleştirilen Topçu Baba Şenlikleri, mezkûr toplulukların ritüel dışı pratikleri arasında yer alır. Bu çalışma gerek literatür gerekse etnografik çalışmalar neticesinde Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinde her yıl düzenlenen Topçu Baba Şenliklerini William R. Bascom'un halkbiliminin dört işlevi ile İlhan Başgöz'ün protesto işlevi çerçevesinde işlevsel halkbilimi kuramı ekseninde ele alır ve aynı zamanda Topçu Baba Şenliklerinin döngüsellik ve sonsuz zaman algısı özelinde Alevi ve Bektaşi toplulukları arasında Turner'cı tabirle komünitasyon sağlanmasında, kolektif kimliğin müzik üzerinden inşasında, kolektif belleğin müzik üzerinden aktarılmasında ve bireyler arasında dayanışmanın sağlanmasında müzik fenomeninin meydana getirdiği farklı işlevleri de açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Alevilik, İşlevsel Halkbilimi Kuramı, Topçu Baba, Şenlik

Geliş Tarihi/Received: 27.10.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 30.12.2025
Yayımlanma Tarihi/ Published Online:
26.01.2026

Abstract: Functional folklore theory, one of the approaches that prioritizes context, examines folk creations through a performance and contextual lens. In this sense, functional folklore theory holistically considers data obtained through ethnographic studies, considering both form, structure, and content, as well as creative and functional characteristics. According to functional folklore theory, a text loses its meaning if it is not presented or performed to a responsive audience. Creations produced on behalf of the Alevi and Bektashi communities also have numerous functions from a folkloric perspective, and these functions can occur both within and outside the cem ritual. While rituals within and outside the cem rituals within the Alevi and Bektashi faiths are carried out with the active participation of both the narrator and the listener, they cannot be considered separately from the context in which they are performed. The Topçu Baba Festival, held annually in June on behalf of the Alevi and Bektashi communities in the Tekirdağ province, is among the non-ritual practices of these communities. This study examines the Topçu Baba Festival, held annually in the Kofçaz district of Kırklareli, based on both literature and ethnographic studies, within the framework of William R. Bascom's four functions of folklore and İlhan Başgöz's protest function, and the axis of functional folklore theory. It also aims to uncover the various functions of the musical phenomenon, particularly in establishing *communitas* (in Turner's terms) between the Alevi and Bektashi communities, constructing collective identity through music, transmitting collective memory through music, and fostering solidarity among individuals, particularly in light of the Topçu Baba Festival's perception of cyclicity and infinite time.

Keywords: Music, Alevism, Functional Folklore Theory, Topçu Baba, Festival

Extended Abstract

Folklore is an interdisciplinary branch of science that contributes to many different disciplines, especially social sciences. The theoretical approaches and methodologies adopted in folklore studies are text-centered, context-centered, protection and application-centered approaches. It is observed that folklore researchers, who initially approached folklore products solely from a text-centered perspective, have increasingly emphasized the necessity of context along with the text, especially since the mid-20th century. In this context, it has been understood that the main starting point of folklore products is not the texts, but the context in which the texts are created, generated and transmitted, and thus context-centered approaches have begun to be used in the examination of folklore products. Apart from text-centered research methods, one of the approaches that prioritizes context is functional folklore theory.

Functional folklore theory, also referred to as the anthropological method in literature, is an approach that examines folk creations by considering them in terms of performance and context. In this sense, context-centered functional folklore theory holistically addresses the data obtained as a result of ethnographic studies in terms of both form, structure, content elements and creation and function features. According to functional folklore theory, if the text is not presented or performed to an audience that will react, it loses its meaning. Therefore, according to functional folklore theory, which is based on Malinovsky's statement that the text is undoubtedly important; however, a text without context is dead, a performed folklore element aims to reveal the nature of what it creates in the narrator and the listener. Therefore, functional folklore theory is also important in terms of revealing who created folklore creations and how and why they are listened to. Functional folklore theories include approaches such as William R. Bascom's four functions of folklore and İlhan Başgöz's protest function. When evaluated specifically in terms of Turkish cultural structure, the creations put forward on behalf of both the Alevi and Bektashi groups have many functions from the perspective of folklore. The functions put forward specifically for the Alevi and Bektashi groups can occur within the cem rituals as well as outside the cem. The rituals within the cem and the rituals outside the cem performed specifically for the Alevi and Bektashi communities are realized with the active participation of the narrator and the listener, and in this sense, it is impossible to consider them separately from the context in which they are performed from the perspective of folklore.

The Topçu Baba Festivals held every year in June on behalf of the Alevi and Bektashi communities in Tekirdağ province are also among the non-ritual practices of the aforementioned communities. At Topçu Baba Festivals, music is instrumentalized to express feelings of anger, discontent, and injustice that cannot be directly expressed by Alevis and Bektashis. Through music, individuals escape their daily life experiences and enter a state of "lamekan" (spacelessness). During festivals, music also refreshes collective memory and functions to regenerate a sense of identity, fostering solidarity and continuity within the community. The *communitas* fostered through music reinforces feelings of unity, cooperation, and appreciation of past values among community members. Therefore, within festivals, musical practices serve as guardians, carriers, and producers of tradition. In this sense, a sense of unity is fostered through music, and for individuals, emotional catharsis, acceptance, the sanctification of time and space, and, in Turner's terms, the emergence of a liminal state. The dominant instrument in the musical functions provided during festivals is the *bağlama*. In the Alevi and Bektashi faiths, the *bağlama* is considered a sacred instrument and is a part of the festivals. The fact that no other instrument other than the *bağlama* is used during the festivals demonstrates the importance of the *bağlama* for these communities. While the *semahs* performed during festivals, accompanied by the *bağlama*, constitute an example of non-ritual practices, the performance of the *semahs* as a non-ritual practice also signifies the demystification of the *semahs*. The relationship that emerges between the *zakirs* and the *aşıks/ozans*, in Turner's terms, exhibits both specularly and reflexivity. Through their performances, the *zakirs* and the *aşıks/ozans* reflect cultural codes onto the audience, demonstrating the specularly of the

performance. The fact that their performances reflect cultural codes back onto themselves facilitates reflexivity.

Consequently, the Topçu Baba Festivals, held on behalf of the Alevi and Bektashi communities, are important for preserving Alevi and Bektashi doctrine, passing it on to future generations, and forging a collective identity. Music is instrumental in sharing common feelings and beliefs. This study examines the Topçu Baba Festivals held annually in the Kofçaz district of Kırklareli, as a result of both literature and ethnographic studies, within the framework of William R. Bascom's four functions of folklore and İlhan Başgöz's protest function, within the framework of functional folklore theory, and also aims to reveal the different functions of the music phenomenon in providing communitas, in a Turnerian term, among Alevi and Bektashi communities, in the construction of collective identity through music, in the transfer of collective memory through music, and in the provision of solidarity among individuals, especially in the perception of cyclicity and endless time of the Topçu Baba Festivals.

1. Giriş

Halkbilimi ürünlerinin incelenmesinde uzun yıllar kullanılan metin merkezli yaklaşımlar metnin dışında bağlamın da ele alınmasının gerekliliğinin ortaya çıkmasıyla birlikte yerini bağlam merkezi yaklaşımlara bırakır. Bağlam merkezli yaklaşımlarla birlikte halkbilimi araştırmalarının temel harekât noktası ise metinlerin oluşturulduğu, yaratıldığı ve aktarıldığı bağlam haline dönüşür. Bağlamı önceleyen ve birçok araştırmacı tarafından başvurulan yaklaşımlar arasında işlevsel halk bilimi kuramı yer alır. Antropolojik yöntem olarak da bilinen işlevsel halk bilimi kuramı, etnografik çalışmalar sonucu ulaşılan halkbilimi ürünlerini gerek şekil gerekse yapı, içerik ve işlev özellikleri açısından holistik bir biçimde değerlendiren yaklaşımlardan biridir (Cerrahoğlu, 2013, s. 291).

Türk toplum yapısı özelinde değerlendirildiğinde halkbilimi ürünlerinin oluşum, yaratım ve aktarım ekseninde birçok işlevinin yerine getirildiği sahalarda bulunur ve bu sahalardan biri de festivaller/şenliklerdir. Festivaller/şenlikler, kültürün nesilden nesile aktarılmasında, kolektif belleğin yeniden inşasında içtimai alanda rol oynayan etkinliklerdir. "Gündelik yaşamın farklı amaçlarla bir süreliğine askıya alındığı" ekseriyetle yılın belirli tarihlerinde periyodik bir şekilde gerçekleştirilen ve mevcut takvimlerde tekrarlanan imtiyazlı zamanlar olarak da ifade edilen festivaller, her ne kadar eğlence amaçlı, hoş vakit geçirmeye yönelik etkinlikler olarak nitelendirilse de kimi zaman farklı bölgelerde teolojik ve protest bir işlevi de yerine getiren faaliyetler olarak dikkat çekmektedirler (Yıldırım, 2014, s. 56). Yurdun birçok bölümünde kendi yöresel gelenek ve göreneklerini yaşatmak adına gerçekleştirilen festivallerin/şenliklerin düzenlenmesinde etkin rol oynayan kurumlar ise ekseriyetle "yerel yönetim birimlerinden" belediyelerdir. Fakat belediyeler dışında kimi illerde ve ilçelerde kurulan dernekler de festival/şenliklerin planlanmasını sağlayan kuruluşlar arasında yer alır (Gündüz Alptürker ve Alptürker, 2021, s. 1409).

Trakya'da her yıl gerçekleştirilen festivallerden/şenliklerden biri Topçu Baba Şenlikleridir. Kırklareli'nin Kofçaz İlçesine bağlı Topçular Köyü'nde her yıl haziran ayı içerisinde gerçekleştirilen Topçu Baba Şenlikleri, yılın belirli zamanlarında periyodik bir şekilde yapılan, yöre halkının gelenek ve göreneklerinin yaşatıldığı şenlik hüviyetindedir ve katılım gösteren bireylerin "doğanın döngüsel gücüne ve zamanın sonsuzluğuna bağlanmasıyla sonuçlanır" (Yıldırım, 2014, s. 79). Bu manada Topçu Baba Şenliklerinin önemi de döngüsellik ve sonsuz zaman algısı özelinde bölgede yaşayan Alevi ve Bektaşî toplulukları bir araya getirmesi ve Turner'cı bir tabirle komünitâsın mezkûr zümreler içinde sağlanması yönünde ortaya çıkmaktadır. Topçu Baba'nın Trakya bölgesinde Alevi ve Bektaşîler açısından önemi ise Balkanların Müslümanlaştırılmasına olan katkısı üzerinedir. Topçu Baba ile ilgili muhtelif rivayetler yer alsada adının Mahmud olduğu ve 14. yüzyıl ile 15. yüzyıllar arasında yaşadığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti döneminde topçu olarak görev alan Topçu Baba, Kofçaz'da vefat eder ve burada mezarı türbeye dönüştürülür. Her yıl düzenlenen şenliklere katılan Alevi ve Bektaşî zümreleri

Topçu Baba Türbesini ziyaret eder ve Topçu Babadan dilekte bulunurlar. Türbe ziyaretinin akabinde Alevi ve Bektaşiler kurbanlarını görevlilere teslim ederler ve daha sonra meydana bir araya gelirler.

Alevi ve Bektaşi topluluklar özelinde gerçekleştirilen Topçu Baba Şenliklerinin temel unsurları arasında müzik de önemli yer tutar. Müzik fenomeninin halkbilimi perspektifinden Topçu Baba Şenliklerindeki önemi bireyler arasında komünitenin meydana getirilmesi, kimliğin müzik üzerinden inşası, kolektif belleğin, geleneğin müzik üzerinden aktarılması ve bireyler arasındaki dayanışmanın müzik üzerinden sağlanması yönündedir. Bu manada Topçu Baba Şenlikleri, müziğin araçsallaştırılarak Kırklareli'nin yanı sıra Tekirdağ ve Edirne gibi illerdeki Alevi ve Bektaşilerin hemhal olmasına olanak sağlamaktadır. Topçu Baba Şenlikleri'nde şenliğe katılan Alevi ve Bektaşi topluluklarının şenlikteki temel müzik faaliyetleri arasında ise semahlar ve zakirler ile aşıkların/ozanların seslendirdikleri deyiş nefes, tevhit vb. türler yer alır.

Topçu Baba Şenliklerinin ve içinde yer alan müzik fenomeninin Bascom'un folklorun dört işlevini yerine getirdiği gibi aşıkların/ozanların seslendirdiği deyiş, nefes ve tevhitlerin de İlhan Başgöz'ün halkbiliminin beşinci işlevi olarak ortaya koyduğu protest işlevinin de oluşmasını sağlamaktadır. Temel fonksiyonları arasında teolojik manada ilk yaradılış anına dönmek, Allah'a ulaşmak başka bir ifadeyle esrime gibi unsurları olan semahların aynı zamanda Topçu Baba Şenlikleri ile teolojik unsurlarından arınmış ve kimlik eksenli bir yapıya dönüştüğü de müşahade edilir. Bu manada Topçu Baba Şenlikleri ekseninde ortaya konan semahlar bir bakıma demistifikasyon örneği teşkil eder. Teolojik manada gerçekleşen demistifikasyonun yanı sıra şenliklerdeki semah performansları semahın aynı zamanda "inancı temsil etmeyen bir mekânda" olmasını da beraberinde getirmektedir (Özdemir ve Çak, 2022, s. 187). Dolayısıyla semah, Topçu Baba Şenliklerinde mistik bir dans unsuru olmaktan demistifikatif bir yapıya doğru evrilmekte ve şenliğin bir parçası haline dönüşmektedir. Topçu Baba Şenliklerinde aşıkların/ozanların seslendirdiği türküler de Alevi kimliğinin ulu ozanlarından ve 1980 sonrası müzik uyanışı bağlamında çekirdek uyanış önderlerinin repertuarındandır. Bu bağlamda şenliklerde deyiş, nefes, düvaz-ı imam, tevhit gibi türler gerek semah esnasında zakirler tarafından gerekse semahtan bağımsız olarak aşıklar/ozanlar tarafından seslendirilmektedir. Bu çalışmada katılımcı gözlem yolu ile Topçu Baba Şenliklerinde işlevsel halkbilimi kuramı çerçevesinde Alevi ve Bektaşilerin Turner'cı bir tabirle kominal olma durumunun müzik üzerinden nasıl sağlandığını, genelde şenliğe özelde ise müziğe nasıl işlevler yüklendiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

2. İşlevsel Halkbilimi Kuramı

Halkbilimi çalışmalarında metin merkezli yaklaşımların halkbilimi ürünlerini incelemedeki yetersizliğinin anlaşılması sonucu 20. yüzyıldan itibaren bağlam merkezli yaklaşımlar benimsenmeye başlanır. Antropolojik yöntem olarak da bilinen işlevsel halkbilimi kuramı bağlam merkezli yaklaşımlar arasında yer alır. İşlevsel kuramın halkbilimi çalışmalarına girmesi başlangıçta "Franz Boas" tarafından sağlanır (Çobanoğlu, 2019, s. 251). İşlevsel kuramın daha sonraki temsilcileri ise "Bronislaw K. Malinowski, Margerat ve Mellville Herkovits, Ruth Benedict, A. Reginald Radclife-Brown, R. Thurnwald" gibi antropologlardır ve bu kuram, halkbilimi çalışmalarına farklı bir perspektif getirmektedir (Ekici, 2010, s. 124).

İşlevsel halkbilimi kuramının temel hareket noktası halkbilimi ürünlerinin metinleri olmadığı, "metinlerin oluşturuldukları, yaratıldıkları ve yeniden yaratılıp" aktarıldıkları bağlamdır (Oğuz, 2008, s. 83). Metin merkezli yaklaşımlardan bağlam merkezli yaklaşımlara geçilmesi temelde bütüncül bir anlayış üzerine inşa edilir ve halkbilimi ürünlerinin incelenmesinde metnin öneminin dışında bağlamın da dikkate alınması şekil, yapı ve içerik üzerine yapılan incelemelerin yanı sıra anlatıcı, dinleyici ve icra ortamının da içine dahil edilmesine olanak sağlar. İşlevsel halkbilimi kuramı özelinde bağlamın öncelenmesi aynı zamanda halkbilimi ürünlerini geçmişin ürünü olmaktan kurtarır. Ekici'nin (1998) de ifade ettiği gibi bu durum bağlamın, "metnin kendisi kadar" önemli olduğunu göstermesi açısından da önem arz eder (s. 27). Metin merkezli ve bağlam merkezli yaklaşımlar arasındaki farklılık

benimsedikleri paradigmlar açısından da ortaya çıkar. Bu manada Tunç'un (2022) da ifade ettiği gibi metin merkezli çalışmalarda pozitivist başka bir ifadeyle olgucu perspektif 19. yüzyıl halkbilimi çalışmalarnın epistemolojisine etki eden paradigma konumundayken, Einstein'ın Newtoncu fiziği aşmasıyla bilhassa Dilthey önderliğinde başlayan ve her toplumun kendi bağlamında değerlendirilmesi gerektiği düşüncesini benimseyen anlamaya yönelik tarihselci epistemoloji paradigması ise bağlam merkezli yaklaşımların 20. yüzyıldan itibaren temel mottosu haline gelir (s. 18). Dolayısıyla halkbilimi çalışmalarnın pozitivist anlayışın yansıması olan evrensel yasaların geçerliliğinden yorumsamacı bir anlayışa geçilir ve her toplum özelinde bağlamı önceleyen tikellik başat konuma yerleşir. Malinowski'nin işlevselcilik anlayışı da başlangıçta pozitivist bir anlayışla tasarlanmışken daha sonraları bağlamı da işin içine dahil ederek bağlam merkezli çalışmalarnın öncüleri arasına yerleşir.

İşlevsel halkbilimi kuramı ekseninde ortaya konan herhangi bir halkbilimi ürününün "onu anlatan ve dinleyende oluşturduğunun veya oluşturduklarının niteliğinin ortaya konulması" amaçlanmaktadır (Çobanoğlu, 2019, s. 262). Dolayısıyla işlevsel halk bilimi kuramına göre herhangi bir metin izlerkitle önünde icra edilmezse muğlaklaşır. Bu manada dinleyicinin aktarım sürecindeki önemi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla metin ve izleyici arasında simbiyotik bir ilişki söz konusudur ve bu durum halkbilimi perspektifinde Malinowski'nin (1971) "bağlamsız bir metin ölüdür" ifadesiyle açıklanmaktadır (s. 24). Bu çerçevede bağlam, işlevsel halkbilimi kuramının temel dayanak noktasını oluşturmaktadır. Bağlam merkezli bir yaklaşım olarak işlevsel halkbilimi kuramı, halkbilimi ürünlerinin canlı ve devingen bir iletişim süreci olarak değerlendirilmesine de olarak sağlar. Dolayısıyla daha önceleri salt metin ekseninde değerlendirilen halkbilimi ürünleri, "sosyal çevre ve siyasi şartlar" ekseninde de ele alınmaya başlanır (Irmak, 2017, s. 186). Bu durumda da işlevsel halk bilimi kuramı çerçevesinde "metinlerin anlatılış nedenlerine bağlı olarak pek çok işleve sahip olduğu ortaya çıkmaktadır" (Değer, 2015, s. 29). Lakin metne yüklenen işlevler bağlama, hitap edilen topluluğuna göre farklılık gösterebilmektedir.

Bağlam ekseninde ortaya çıkan işlevler literatürde farklı antropologlar tarafından ortaya konur. Örneğin işlevsel halkbilimi kuramı çerçevesinde William R. Bascom (2010), halk edebiyatı ürünlerinin dört farklı işlevinin bulunduğunu ifade eder (ss. 71-86). Bascom'a göre kültür "statik değil devingendir, yalıtılmış değil bütünleşiktir; periferide değil merkezde yer alan parçalardan" meydana gelir (aktaran Yolcu, 2017, s. 186). Her bir kültürel fenomenin farklı bir işlevi yerine getirdiğini düşünen Bascom, folklorcuların metin kadar bağlamı da araştırmaları gerektiğini düşünür ve bu işlevlerin kendi kültürel bağlamında araştırılması gerekliliğine vurgu yapar. Bars (2015), Bascom'un folklorun tespit ettiği "dört işlevi" olduğundan bahseder (s. 158). Bu işlevler Bascom (2010) tarafından, folklorun sosyal boyutu, kültürel boyutu ve işlevleri üzerine eğilirken halk edebiyatı ürünlerinin dört işlevini "hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme; değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme; eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktararak eğitilmesi; kişisel ve toplumsal baskılardan kaçıp kurtulma" şeklinde açıklanır (ss. 71-80).

Bascom'un halkbiliminin dört işlevine ek olarak İlhan Başgöz'ün protesto işlevi de alan yazında halkbilimi ürünlerinin incelenmesinde işlevsel kuram olarak yer alır. Bascom, ifade ettiği işlevlerin sınırlarının çizilmesinin güç olduğunu, kimi zaman bu işlevlerin ikisinin ya da üçünün oluşabileceğini vurgular (Başgöz, 1996, akt. Çıblak, 2008, s. 132). Bascom aynı zamanda iki ya da üç işlevin ortaya çıkmasının bir sorun teşkil edebileceğini ve bu işlevlerin tek bir işlev çatısı altında ele alınabileceğini de vurgular. Bu işlev de değerlerin kabulü ve gelecek nesillere aktarımı çerçevesindedir.

İlhan Başgöz'e (1996) göre ise tek bir işlev çatısı altında folklor ürünlerini ele almak toplumda tutuculuk ve koruyuculuk şeklinde homojen bir yapı meydana getirecektir. Dolayısıyla toplum özelinde meydana gelen bölünmeler ve çatışmalar göz ardı edilecektir. Bu manada Başgöz (1996), toplum özelinde uyumun düzenin yanında meydana gelen çatışmaları ve bu çatışmalar ekseninde ortaya çıkan başkaldırıları destekleyen protesto işlevinin de olduğunu ifade eder (ss. 1-2).

3. Festival/Şenlik Terimi

Festival, insan yaşamı içinde yer edinmiş etkinlikler olarak yer alır ve bu manada içtimai alanda birçok işlevi yerine getirir. Festival terimi, etimolojik olarak “festum” kelimesinden türemiş bir kelimedir ve semantik açıdan, “halk sevinci, neşe, şenlik” demektir (İmirgi, 2005, s. 30). Falassi’ye (1987) göre, festival etkinliklerini tanımlayabilmek adına latince *festum* kelimesinin yanı sıra *feria* kelimesine de başvurulur. Mevcut iki kelimin çoğu olarak *festa* ve *feriae* kelimelerinin daha yaygın bir kullanım sahası bulunduğunu ifade eden Falassi, bu durumun nedeninin festivallerin/şenliklerin hem daha uzun hem de birden fazla etkinliği içermesi ile ilişkilendirir (ss. 1-2).

Genel manada festival/şenlik, “tarihi, süresi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı ve özellikleri önceden hazırlanan bir izlenimle belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi” şeklinde açıklanır (Akboğa, 2023, s. 3). Antik çağlardan itibaren çok sayıda etkinlik ve kutlama şeklinde karakterize edilir (Green, 1997, s. 295). Festival teriminin arkaik manası ise minnet duygularının sunulması maksadıyla ortaya konan içtimai faaliyettir. Türk Dil Kurumu’nun (1998) Türkçe sözlüğünde ise festival, dört başlık altında açıklanır ve bu çerçevede “dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi; belli bir sanat dalında oyun ve filmlerin sunulması ve gösterilmesi sonunda ödül veya derece verilmesi biçiminde düzenlenen ulusal veya uluslararası gösteri dizisi, şenlik; bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik; düzensiz toplantı” şeklinde ifade edilir (s. 775). Türk Halkbilimi literatüründe ise festival “ürüne dayalı şenlik, gösteri” olarak karşılık bulur (İmirgi, 2005, s. 29).

Festivaller/Şenlikler, Green (1997) tarafından “bir sosyal grubun ya da kültürün dünya görüşünü, geleneksel uygulamalarını, performanslarını, ritüellerini ve oyunlarını temsil eden periyodik bir kutlama” olarak açıklanır (s. 295). Festival, birçok farklı bileşeni içermesine karşın Emile Durkheim tarafından genel olarak ya dini ya da din dışı olarak sınıflandırılır (s. 296). Sosyal bilimlerde din dışı festivaller etkilerini derinleştirmek için din ve metafiziksel unsurlara, dini festivaller ise daima politik ve ekonomik unsurlara başvururlar. Bir başka antropolog Smith ise festivalleri üçe ayırır. Smith’in (1972) ilk vurguladığı festival türü mevsimlik festivallerdir. Smith ikinci festival türü olarak Hıristiyan takvim festivallerini ele alırken son festival türü olarak da sınırlı katılımı gerçekleştiren festivallerden bahseder (ss. 161-163).

Stoeltje (2015), festivallerin/şenliklerin farklı topluluklar tarafından “düzenlenme ve işlev” açısından farklılık arz ettiğini ve her topluluk özelinde belirleyicilik vasfına sahip olduğunu ifade eder (s. 339). Festivaller/şenlikler halkbilimi perspektifinden Bascom’un folklorun dört işlevi ve İlhan Başgöz’ün folklorun beşinci işlevi olarak belirttiği protesto işlevi ekseninde birbirinden farklı işlevleri yerine getirir. Kırklareli’nin Kofçaz ilçesinde gerçekleştirilen Topçu Baba Şenlikleri festival/şenlik ekseninde Emile Durkheim’ın gerek dini gerek ise din dışı etkinlikleri ihtiva eder. Bu bağlamda Topçu Baba Şenliklerinde müzik üzerinden Alevi ve Bektaşiler arasında Bascom’un folklorun dört işlevi ve İlhan Başgöz’ün folklorun beşinci işlevi olarak belirttiği protesto işlevi gibi işlevler ortaya çıkar. Topçu Baba Şenlikleri’nde bu işlevler dışında ekonomik, psikolojik, sosyolojik, ideolojik mahiyette farklı işlevler de ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada bağlam merkezli yaklaşımlardan biri olan işlevsel halkbilimi kuramı perspektifinden Topçu Baba Şenliklerinde müzik üzerinden sağlanan işlevler ele alınacaktır.

4. Topçu Baba Şenliklerinin Temel Unsurları

Topçu Baba’yı Anma Kültür ve Sanat Derneği tarafından organize edilen Topçu Baba Şenlikleri, Kırklareli’nin Kofçaz ilçesinde her yıl haziran ayında gerçekleştirilmektedir. Bu manada Topçu Baba Şenlikleri takvimsel döngüsellik ilkesi çerçevesinde gerçekleşir ve meydana gelen bu takvimsel döngüsellik ilkesi Balkanlarda yaşayan Alevi ve Bektaşi topluluklarının yaşamlarındaki deneyimleri tanımlar. Tekrar edilen şenlik deneyimi aynı zamanda bireylerin içinde yer aldığı “doğanın döngüsel gücüne ve zamanın sonsuzluğuna bağlanmasıyla sonuçlanır” (Yıldırım, 2014, s. 79). Dolayısıyla şenlikler

döngüsellik üzerinden gerek gelenek ile kurulan ilişki gerekse geleceğe dönük olması hasebiyle dinamik bir olguyu imler. Mezkûr perspektif üzerinden Topçu Baba Şenlikleri din, ritüel ve şenliklerin girift halde olduğu yaşam/ölüm diyalektiğinin ortaya konulduğu bir örnek teşkil eder.

Topçu Baba Şenliklerinin temel özelliklerine bakıldığında her yıl yılda bir defa haziran ayı içerisinde; mekân olarak Topçu Baba'nın türbesinin bulunduğu yerde açık alanda; Kofçaz köyü sakinlerinin yanı sıra Trakya'da bilhassa Edirne ve Tekirdağ özelinde Alevi ve Bektaşî zümrelerinin katılımıyla gerçekleştiği müşahede edilmektedir. Yapısal olarak ele alındığında Topçu Baba Şenlikleri etkinliğin planlanması, misafirlerin karşılanması, Topçu Baba Türbesinin ziyaret edilmesi, kurbanların kesilip pişirilmeye başlanması, müziksel pratiklerin gerçekleştirilmesi ve kurbanların ikram edilmesi şeklinde altı temel aşamadan oluşmaktadır. Şenlikte her yaşta katılımcının yer aldığı ve katılanlar arasında yaşça küçük olanın hizmet etmesi yönünde bir hiyerarşinin olduğu müşahede edilmektedir. Dolayısıyla Topçu Baba Şenliklerinin temel örgüsü hem seküler hem de teolojik unsurlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu manada gerçekleşen mezkûr şenliğe halkbilimi ekseninde birbirinden farklı işlevler yüklenmektedir.

5. William R. Bascom'un Folklorun Dört İşlevi Ekseninde Topçu Baba Şenlikleri

İşlevsel halkbilimi kuramcılarında William R. Bascom'a göre folklorun dört işlevi bulunur ve bunlar "hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme; değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme; eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılarak eğitilmesi; kişisel ve toplumsal baskılardan kaçıp kurtulma" şeklindedir (Bascom, 2010, ss. 71-80). Her topluluk özelinde rölativizm ekseninde değerlendirildiğinde folklor ürünlerinde benzer işlevler görülebileceği gibi farklı işlevler de yüklenilmektedir.

Trakya bölgesinde her yıl düzenlenen Topçu Baba Şenlikleri de bu bağlamda genelde Trakya'da özelde ise Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne'de yaşayan Alevi ve Bektaşî zümreler için birtakım işlevleri yerine getirir. Topçu Baba Şenlikleri özelinde ortaya çıkan işlevler Bascom'un folklorun dört işlevini kapsamanın yanı sıra aynı zamanda ideolojik, sosyolojik, ekonomik ve teolojik manada farklı işlevleri de içinde barındırmaktadır.

6. Topçu Baba Şenliklerinin Hoş Vakit Geçirme, Eğlenme ve Eğlendirme İşlevi

İşlevsel halkbilimi kuramı ekseninde Topçu Baba Şenlikleri etkinliğe katılan topluluklar özelinde hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevini yerine getirir. Topçu Baba Şenliklerinde bir araya gelen Alevi ve Bektaşî zümreler haziran ayında etkinlikler sırasında piknik yapar ve hoş vakit geçirir. Dolayısıyla mezkûr zümreler adına Topçu Baba Şenlikleri her ne kadar birincil konumda olmasa da hoş vakit geçirme adına bir eğlence unsurudur. Topçu Baba Şenliklerine katılan bireyler aileleriyle birlikte Topçu Baba'nın türbesinin bulunduğu alanın hemen altında yer alan ormanlık bölgede müziksel pratikler başlamadan önce kahvaltılarını yapar ve hoş vakit geçirirler.

Fotoğraf 1

Topçu Baba Şenlikleri Piknik Alanı

Not: Yazar tarafından 18 Haziran 2023 tarihinde çekilmiştir.

7. Topçu Baba Şenliklerinin Değerlere, Toplum Kurallarına ve Törelere Destek Verme İşlevi

Alevi ve Bektaşî topluluklar adına Topçu Baba Şenlikleri kolektif hafızanın nesilden nesle aktarılmasında rol oynar. Bu manada Topçu Baba Şenliklerinde kolektif belleğin aktarılmasıyla Alevi ve Bektaşî doktrini içerisinde yer alan normların ve adetlerin de günümüze taşınması sağlanır. Kırklareli Kofçaz'da düzenlenen Topçu Baba Şenliklerinde toplumsal değer, kural ve törelerin aktarılmasında rol oynayan unsurlar arasında müziksel pratikler de önemli yer teşkil eder. Dolayısıyla Topçu Baba Şenlikleri içinde performe edilen semahlar, deyişler, tevhitler, nefesler vb. müziksel türler ile hem teolojik manada hem de sosyokültürel ve ideolojik açıdan Alevi ve Bektaşî değerlerinin kökleşmesi, geçmiş törelerin desteklenmesi sağlanmaktadır. Semah etkinlikleri Topçu Baba Şenliklerinde demistifikasyona uğraşmış ritüel dışı bir pratik haline dönüşmüş faaliyet olarak yer alsa da Alevi ve Bektaşî geleneğinin sürekliliğinin sağlanması adına önem arz etmektedir.

Fotoğraf 2

Topçu Baba Şenlikleri Semah Gösterisi

Not: Yazar tarafından 18 Haziran 2023 tarihinde çekilmiştir.

8. Topçu Baba Şenliklerinin Eğitim veya Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılarak Eğitilmesi İşlevi

Topçu Baba Şenliklerinde gerçekleştirilen her faaliyet Alevi ve Bektaşî kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasına olanak sağlamaktadır. Halkbilimi, Çobanoğlu'nun (2019) da ifade ettiği gibi "kültürün aynası ve insanlara yönelik pratik kurallar" ve kılavuzlardır (s. 263). Alevi ve Bektaşî geleneği ekseninde gerçekleştirilen semah vb. pratikler de Turnercı bir ifadeyle yansıtıcılık özelliği taşır. Bu bağlamda Topçu Baba Şenliklerinde seslendirilen tasavvufi halk müziği türleri ekseninde geleneğin aktarımı sağlanmaktadır.

Topçu Baba Şenliklerinde müziksel pratikler ekseninde geleneğin aktarıcıları zakirler, ozanlar ve semah dönenlerdir. Müziksel pratikler ekseninde geleneğin aktarımı Alevilikte ulu ozanlar olarak kabul edilen şahsiyetlerin sözlerinin müzik ile icrasının gerçekleştirilmesi ekseninde oluşur. Geleneğin aktarımı müzik pratiklerinin yanı sıra yöresel kıyafetler, halı, kilim gibi maddi kültür ürünleriyle de sağlanmaktadır (Yayman, 2024, s. 961). Bu bağlamda semahlar esnasında bilhassa Hubyar Semahı dönülürken semah grubu yöresel kıyafetler giyerek geleneğin aktarımını gerçekleştirirler.

Fotoğraf 3

Topçu Baba Şenlikleri Zakir İcrası

Not: Yazar tarafından 18 Haziran 2023 tarihinde çekilmiştir.

9. Topçu Baba Şenliklerinin Kişisel ve Toplumsal Baskılardan Kaçıp Kurtulma İşlevi

Topçu Baba Şenliklerinin işlevlerinden biri de kişisel ve toplumsal baskılardan kurtulma işlevidir. Türk toplum yapısı göz önünde bulundurulduğunda toplumsal manada bazı kısıtlayıcı uygulamalar söz konusudur. Örneğin Alevilik özelinde ele alındığında herhangi kamusal bir kurum bünyesinde semah dönmek Alevilik ile ilişkilendirilir ve ideolojik bir unsur olarak telakki edilir. Dolayısıyla Alevilerin belirli yerler dışında semah dönmeleri farklı gruplar tarafından Alevi kimliği ile ilişkilendirilip kısıtlanır. Kaptan'a (2024) göre "sosyal hayattaki pek çok kısıtlayıcı, yasaklayıcı tutum, insan üzerinde ister istemez baskı" unsuru haline dönüşür (s. 105). Topçu Baba Şenliklerinin folklorik olarak işlevlerinden biri de bireylerin günlük hayatlarının sıkıntısını unutmalarına ve özellikle de "ağır şartları olan kimi iş zamanlarından" sıyrılmalarına vesile olmaktır (Çetindaş, 2006, s. 28).

10. İlhan Başgöz'ün Protesto İşlevi Ekseninde Topçu Baba Şenlikleri

Bascom'un folklorün dört işlevi dışında halkbilimi ürünlerinin protesto işlevinin de olduğu İlhan Başgöz tarafından alan yazına kazandırılmış bir yaklaşımdır. Marksist düşünce ile ilişkilendirilen protesto işlevine göre "normal şartlar altında gerçekleştirilmeyen zengin-fakir, yönetici-yönetilen mücadelesindeki sınıf çatışması halk bilgisi yaratmalarında yansıtılır (Kaçmaz, 2023, s. 67). "Böylece pek çok hikâye, masal ve fıkrada, türkü ve manide bu çatışmanın alt sınıftan kişilerin kendilerine yapılan haksızlıkların bir ifadesini bulmak mümkündür" (Ekici, 2010, ss. 125-126).

Zâkirlerin ve ozanların performansları kurallı komünitasa örnek teşkil eder. Bu doğrultuda gerçekleştirilen performanslar bir uzam topluluğu ve iç zaman olgusunu da ihtiva eder. "Schutz'un 'uzam topluluğu' söylemi, müzik zamanı içerisinde farklı bir topluluk olma kısmına gönderme yapar" (Küçükaksoy, 2017, s. 1740). İcrayı gerçekleştirenler arasında jest ve mimikler yoluyla bir iletişim sağlanır ve bu durum iç (müzik) zamanın akışıdır. Topçu Baba Şenliklerinde bir araya gelerek ortaya konan performanslarda hem kurallı komünitasa hem de doğal komünitasa ortaya çıkar. Kurallı komünitasa ekseninde planlı programlı bir etkinlikte zakirlerin söyleyecekleri eserler bellidir ve daha önceden planlanmıştır. Etkinlikte yer alan zakir de şenliğe gelmeden önce şenlikte seslendirilecek eserler ile ilgili şu bilgileri verir. "Şenlik öncesi hangi eseri okuyacağımız bellidir. Şenlikte sıramız geldiğinde eserleri o seçtiğimiz şekilde okuruz" (K.K.1, kişisel iletişim, 18 Haziran 2023). Fakat şenlikler sırasında izleyiciler arasında daha önceden planlı olmayan bir şekilde şenlik sırasında müzik icrası gerçekleştiren kişiler de olmaktadır. Bu durum da doğal komünitasa sağlanmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra zakir ve ozanların gerçekleştirdikleri müzik icraları Turnercı bir ifadeyle hem yansıtıcılık hem de dönüşlülük

özelliği sergiler. Zakir ve aşıklar/ozanlar gerçekleştirdikleri icralarla kültürel kodların izleyiciye yansımaları sağlarlar ve bu durum performansın yansıtıcılığı özelliğini ortaya koyar. İcralarının kültürel kodları kendilerine yansıtılmaları ise dönüşlülüğün oluşmasına olanak sağlar (Küçükaksoy, 2022, s. 155).

11. Topçu Baba Şenliklerinin Ekonomik, Sosyolojik ve İdeolojik İşlevleri

Topçu Baba Şenlikleri kapsamında gerçekleştirilen etkinlik alanında bölgenin yerel halkı anma etkinliğine yönelik birtakım eşyalar satarlar. Bu manada yöre halkı tarafından satılan eşyalar ekonomik bir olgu olarak dikkat çekmektedir. Dolayısıyla şenlik öncesinde yöre halkı tarafından satılmak amacıyla hazırlanmış “hem bir meslek dalının ortaya çıkmasını ve hem de bir kazanç elde etmenin yolunu açar” (Altınkaynak ve Aşkaroğlu, 2024, s. 613). Bunun yanı sıra şenliğin düzenlenmesi adına belediye tarafından bir sahnenin kurulmuş olması ve bu çerçevede düzenlemelerin yapılması da ekonomik bir gelir kaynağı teşkil etmektedir.

Sosyolojik açıdan ele alındığında Topçu Baba Şenlikleri bilhassa müzik üzerinden en temelde Alevi kolektivitesinin korunup yaşatılmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda müzik fenomeni üzerinden şenliklerde müzikal komünite meydana gelir. Topçu Baba Şenlikleri çerçevesinde ortaya çıkan müzikal komünite “insan sesi ya da enstrümandaki eller aracılığıyla, insanın biyolojisi üzerinden üretilen bir fiziksel” etki şeklindedir (Küçükaksoy, 2017, s. 1739).

İdeolojik manada bu etki şenlikteki zakir, aşık ve ozan olarak adlandırılan kişiler vasıtasıyla gerçekleşir. Bu çerçevede soyutlanmış topluluklar olarak adlandırılan Alevilerin şenliklerde seslendirdiği müziksel türler üzerinden bir itiraz ve ret kültürü meydana getirdiği müşahade edilir. Bu itiraz ve ret kültürü ideolojik bir mülhazanın izdüşümünü temsil ettiği gibi aynı zamanda İlhan Başgöz’ün protesto işlevi ekseninde de değerlendirilebilir. Aynı zamanda şenlikte Aşık Alican ve Fevzi Uslu Aşık’ın seslendirdiği aşık tarzı müzikler de ideolojik manada işlevleri haizdir. Şenlikte zakirler, aşıklar/ozanlar tarafından bilhassa Şah Hatayi, Pir Sultan Abdal, Nesimi, Kaygusuz Abdal gibi ulu ozanların eserlerinin seslendirilmesi de birer çevre unsuru olarak Alevi ve Bektaşilerin merkez karşısında ideolojik olarak konumlanışını da ortaya koymaktadır. Seslendirilen bu türler üzerinden tarihin belirli dönemlerine göndermelerde bulunularak ideolojik bir işlev yerine getirilmektedir. Hatayi’ye ait “Sufi Mezhebimin Nesin Sorarsın”, gibi eserlerin seslendirilmesi merkez karşısında çevre unsuru olarak konumlanışın örneğini temsil ederken, müzik üzerinden çevre unsuru olmanın ideolojik olarak dışavurumunu da ortaya koymaktadır.

Fotoğraf 4

Topçu Baba Şenlikleri Aşık İcrası

Not: Yazar tarafından 18 Haziran 2023 tarihinde çekilmiştir.

12. Sonuç

Folklorun bir parçası olarak şenlikler, toplumların kültürel sürekliliğini sağlayan unsurlar arasındadır ve halkbilimi çalışmalarında sadece içerikleriyle değil üstlendikleri toplumsal rollerle de kültürlerin aktarımında rol oynarlar. Bu bağlamda halkbilimi perspektifinde şenlikler salt eğlence ya da gelenekleri yaşatma amaçlı değil; aynı zamanda sosyal yapıyı sorgulama, eşitsizliklere dikkat çekme ve alternatif bir anlatı sunmak için de kullanılır. Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinde her yıl düzenlenen Topçu Baba Şenlikleri de balkanlarda hem teolojik hem de sosyokültürel kodlara sahip, Alevi ve Bektaşî zümreleri bir araya getiren, sosyal organizasyonlarının korunmasını sağlayan, kültürel değerleri canlı tutmaya imkân sunan, kolektif hafızanın aktarılmasında rol oynayan bir halkbilimi ürünüdür.

Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinde düzenlenen Topçu Baba Şenliklerinin temel unsurları ziyaret, kurban ritüeli, semahlar ve bunun yanı sıra zakir ve aşıkların seslendirdiği türkülerden oluşmaktadır. İşlevsel halkbilimi kuramı ekseninde Topçu Baba Şenlikleri Bascom'un folklorun dört işlevi, Başgöz'ün protesto işlevi, sosyolojik, ideolojik ve ekonomik olmak üzere farklı işlevlerin ortaya çıkmasına olanak sağlar. Dolayısıyla Topçu Baba Şenliklerinde müzik üzerinden bireysel ve toplumsal manada hem seküler hem de teolojik işlevler yerine getirilir. Müzik üzerinden bu işlevlerin ortaya çıkmasını sağlayan unsurlar zakirler, ozanlar/aşıklar ve katılımcılardır.

Topçu Baba Şenliklerinde Alevi ve Bektaşîler adına doğrudan ifade edilemeyen öfke, hoşnutsuzluk ve adaletsizlik duygularını ifade etmede müzik araçsallaştırılırken müzik üzerinden bireyler gündelik yaşam deneyimlerinden sıyrılmakta ve lamekân deneyimi yaşamaktadırlar. Şenliklerde müzik aynı zamanda kolektif belleği tazelerken, kimlik duygusunu yeniden üreterek topluluk arasındaki dayanışma ve sürekliliğin sağlanması adına da işlev görür. Şenliklerde müzik üzerinden sağlanan komünite ile birlikte topluluk üyeleri arasında birlikte hareket etme, yardımlaşma ve geçmiş değerlere önem verme duygularının pekiştirilmesi gerçekleşir. Dolayısıyla şenlikler içinde müzik pratikleri geleneğin koruyucuları, taşıyıcıları ve üreticileri konumunda yer alır. Bu manada müzik üzerinden birlik duygusu özelinde bireyler özelinde müzik üzerinden duygusal bir arınma başka ifadeyle katarsis, kabul görme, zaman, mekân kutsallaşması ve Turnercı bir ifadeyle liminal durumunun ortaya çıkması sağlanır.

Şenliklerde müzik üzerinden sağlanan işlevlerin başat çalgısı ise bağlamadır. Alevi ve Bektaşîlik özelinde bağlama kutsal bir çalgı olarak telakki edilir ve şenlikler esnasında bağlama şenliklerin bir parçası konumunda yer alır. Bağlama dışında herhangi bir çalgının şenliklerde kullanılmaması da bağlamanın mezkûr topluluklar özelinde ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Bağlama eşliğinde şenlikler özelinde dönülen semahlar ritüel dışı pratiklere örnek teşkil ederken, semahların ritüel dışı birer pratik olarak icrası aynı zamanda semahların demistifikasyona uğraması manasına gelmektedir. Zakirler, aşıklar/ozanlar arasında ortaya çıkan ilişki Turnercı bir ifadeyle hem yansıtıcılık hem de dönüşlülük özelliği sergiler. Zakir ve aşıklar/ozanlar gerçekleştirdikleri icralarla kültürel kodların izleyiciye yansımalarını sağlarlar ve bu durum performansın yansıtıcılığı özelliğini ortaya koyar. İcralarının kültürel kodları kendilerine yansıtılmaları ise dönüşlülüğün oluşmasına olanak sağlar.

Sonuç olarak Alevi ve Bektaşî zümreleri adına gerçekleşen Topçu Baba Şenlikleri Alevi ve Bektaşî doktrinini korumak, gelecek nesillere aktarmak, kolektif kimliğin oluşması adına önem arz eder. Ortak duyguların ve inancın paylaşılmasında ise müzik araçsallaştırılır.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Kaynakça

- Akboğa, M. K. (2023). *Geçmişten günümüze festivallerde görsel kimlik ve grafik tasarımın festival kimliğindeki rolü* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=j_Fjwp4JS4mk97Puqti8roRhz1M71sexx9Y9L9_2TW5dhjX9rXSw4Nr-p-WttGro
- Altınkaynak, E. ve Aşkaroğlu, V. (2024). Folklorun işlevleri üzerine eleştirel bir çözümleme. *Folklor/Edebiyat*, 30(119), 607–620. <https://doi.org/10.22559/folklor.2710>
- Bars, M. E. (2015). William Bascom'un "folklorun dört işlevi" ışığında Nasrettin Hoca fıkraları üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 10(4), 149-166. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7682>
- Bascom, W. R. (2010). Folklorun dört işlevi (F. Çalış, Çev.). M. Ö. Oğuz ve S. Gürçayır (Ed.), *Halkbiliminde kuramlar ve yaklaşımlar 2* (ss. 71–86). Geleneksel Yayınları.
- Cerrahoğlu, M. (2013). İşlevsel halkbilimi kuramı bağlamında Şabanözü düşünlerinde güveyi başı donatma merasimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 289-303. <https://doi.org/10.9761/JASSS1799>
- Çetindaş, D. (2006). *Popüler tarihî romanlar ve M. Turhan Tan* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi].
- Çıblak, N. (2008). *Halk şiirinde taşlamalar*. Ürün Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2019). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş* (10. baskı.). Akçağ Yayınları.
- Değer, Z. İ. (2015). *Mersin fıkralarının bağlam merkezli halkbilimi kuramları açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WBC656i315e2eV6-EZV1ouSTw5N38rkA3WICSvdNjBARlSWDbHiIN_vJFC4HCPkv
- Ekici, M. (2008). Halk bilimi çalışmalarında metin (text), doku (texture), sosyal çevre ve şartlar (konteks) ilişkisinin önemi. *Millî Folklor*, 10(39), 25–34.
- Ekici, M. (2008). Kuramlar ve yöntemler. M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* (6. baskı, ss. 65–108). Grafiker Yayıncılık.
- Ekici, M. (2010). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri* (3. baskı). Geleneksel Yayıncılık.
- Falassi, A. (1987). *Time out of time: Essays on the festival*. University of New Mexico Press.
- Green, T. A. (Ed.). (1997). *Folklore: An encyclopedia of beliefs, customs, tales, music, and art* (Cilt 1–2). ABC-CLIO.
- Gündüz Alptürker, İ. ve Alptürker, H. (2021). Gelenekten geleceğe yöresel kültürün taşınmasında festivallerin rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1409-1422. <https://doi.org/10.33206/mjss.797288>
- Irmak, Y. (2017). İşlevsel halkbilimi kuramına göre Âşık Mahsuni Şerif'in şiirlerinde tespit edilen yeni işlevler. *Studies of the Ottoman Domain*, 7(12), 183–212.
- İmirgi, A. (2005). Festival kavramı üzerine düşünceler. *Millî Folklor*, 17(65), 29–36.
- Kaçmaz, R. (2023). *İşlevsel halkbilimi kuramına göre Altay destanlarında hediyeleşme* [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=nLNfCsWgUluh5T2iyudShgISdm2YL EMrja_Dpv_r1STb3ueTLupXkj4ZbhKYuOb5

- Kaptan, M. N. (2024). William R. Bascom'un halkbilimi ürünü işlevlerinin mehter özelindeki tezahürü. *Eurasian Journal of Music and Dance*, 24, 93–109.
- Küçükaksoy, M. E. (2017). Müziğin performans sürecindeki “sihirli birliktelik”: Müzikal komünitas. *Musicology Journal*, 5(3), 1732–1744.
- Küçükaksoy, M. E. (2022). Etnomüzikolojide performans teorileri. U. Özdemir, M. Demir ve E. H. Öğüt (Ed.), *Etnomüzikoloji: Kültürler ve müzikler* (ss. 137–174). İthaki Yayınları.
- Malinowski, B. (1971). *Myth in primitive psychology*. Negro Universities Press.
- Oğuz, M. Ö. (Ed.). (2008). *Türk halk edebiyatı el kitabı* (6. baskı). Grafiker Yayıncılık.
- Özdemir, D. ve Çak, Ş. E. (2022). Bir demistifikasyon örneği: Semahtan kol oyunu ve Mengi'ye. *Etnomüzikoloji Dergisi*, 5(2), 187–207.
- Smith, R. J. (1972). Social folk customs, festivals, and celebrations. İçinde A. Dundes (Ed.), *Folklore and folklife* (ss. 159–178). University of Chicago Press.
- Stoeltje, J. B. (2015). Festival (P. Ersoy, Çev.). M. Ö. Oğuz, S. G. Teke ve S. Çalış (Ed.), *Halk biliminde kuramlar ve yaklaşımlar 3* (ss. 339–346). Geleneksel Yayıncılık.
- Tunç, E. (2022). Halk biliminin epistemolojik tarihi ve yakın dönem Türk halk bilimi çalışmaları üzerine. *Millî Folklor*, 17(133), 13–28.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yayman, S. (2024). Uşak halısı ve kilimi örneğinde ipliğin desene dönüşümünün hikâyesi. *Folklor/Edebiyat*, 30(120), 961–990.
- Yıldırım, İ. (2014). *Yöresel festival üzerine görsel etnografik bir inceleme: Ankara “Beypazarı festivali” örneği* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=48XPj7KKQhKUGntkUiKO3HhWbUf mL7rUhsvpXDhJET2Z6rmxmt5UfFrjxxPL7MHy>
- Yolcu, M. A. (2017). Halk bilimi araştırmaları: Kuram ve yöntemler. M. Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* (ss. 150–205). Motif Vakfı Yayınları.